

Prof. Aleksander Łuczak
Uniwersytet Warszawski

Ocena dorobku naukowego i organizacyjno-dydaktycznego dra Marka Gałęzowskiego w związku z podjętym postępowaniem habilitacyjnym.

Głównym obszarem naukowych zainteresowań dr Marka Gałęzowskiego jest okres II wojny światowej ze szczególnym uwzględnieniem jednego z nurtów konspiracji jakim była działalność obozu piłsudczykowskiego. Tej tematyce poświęcona jest dysertacja habilitacyjna: *Przeciw dwóm zaborcom. Polityczna konspiracja piłsudczykowska w kraju w latach 1939 - 1947*. Warszawa 2013. Publikację tę poprzedziło opublikowanie przez habilitanta obszernego słownika biograficznego : *Wierni Polsce. Ludzie konspiracji piłsudczykowskiej 1939- 1947*. Warszawa 2006 i równie bogatego wydawnictwa źródłowego: *Wierni Polsce. Publicystyka piłsudczykowska w kraju 1940- 1946*. Warszawa 2007. W tym nurcie zainteresowań mieszczą się również biografie: *Wzór piłsudczyka. Wacław Lipiński 1896-1949. Żołnierz, historyk, działacz polityczny*. Warszawa 2001 i *Pułkownik „Żegota”*. Życie i pisma pułkownika dypl. Tadeusza Münnicha. Warszawa 2009. Wymienione publikacje świadczą o rzetelnym przygotowaniu Autora do podjętego tematu dysertacji i trudno byłoby znaleźć inny przykład drugiej takiej drogi badawczej. W problematyce II wojny mieści się też publikacja w

formie monograficzno-biograficznej: Orleńta Warszawy. Organizacja Orleńt Związku Strzeleckiego w Warszawie. Warszawa 2009.

Podobną formę, ale dotyczącą okresu I wojny światowej ma publikacja: Na wzór Berka Joselewicza. Żołnierze i oficerowie pochodzenia żydowskiego w Legionach Polskich. Warszawa 2010. Zainteresowania badawcze Autora znalazły także swój wyraz w formie syntetycznej w dwóch rozdziałach podręcznika: Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski. Warszawa 2010.

Ponadto Marek Gałęzowski ma osiągnięcia związane z popularyzacją nauki. Jest edytorem wspomnień, autorem artykułów prasowych, wystaw, przewodnika po muzeum, członkiem kolegium redakcyjnego, organizatorem uroczystości rocznicowych. Jest liczącym się historykiem uprawiającym biografistykę najnowszych dziejów politycznych Polski, co zostało utrwalone w jego kilku publikacjach i biogramach zamieszczonych w Polskim Słowniku Biograficznym. Wszystkie te publikacje odznaczają się wysokimi walorami pod względem merytorycznym i redakcyjnym.

W znacznym stopniu dorobek ten jest związany z jego miejscem pracy zawodowej, którym jest Instytut Pamięci Narodowej. To spowodowało, że wspomniane publikacje ukazały się prawie całkowicie pod auspicjami tej instytucji lub Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Obok dorobku wydawniczego należy dodać, że Autor przed lipcem 2008r przez jeden rok pracował jako asystent w Instytucie Historii UJ i prowadził czasowo inne zajęcia dydaktyczne. Zaznaczył również swój udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Miejsce pracy ze zrozumiałych powodów zdecydowało, że jego dorobek badawczy i organizacyjny jest znacznie szerszy niż dydaktyczny.

Ponieważ Autor występuje w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie: nauki o polityce chciałbym zaznaczyć, że w dorobku naukowym Marka Gałęzowskiego dominują ujęcia historyczne jednak z widocznym silnym nachyleniem na tematykę społeczeństwa, państwa i partii politycznych. W jego publikacjach jest dociekliwość w poszukiwaniu źródeł i przyczyn ewolucji politycznych strategii oraz idei i wartości głoszonych przez partie polityczne.

Uważam że dorobek naukowy i organizacyjny Marka Gałęzowskiego od uzyskania stopnia doktora w 2003 roku jest bogaty i został znacznie powiększony. Charakteryzuje się rzetelnością naukową, zawiera imponującą dokumentację tekstów, zaznacza się analitycznym i krytycznym przedstawieniem procesu historycznego.

Monografia habilitacyjna: Przeciw dwóm zaborcom..., tak jak to wspomniałem w ocenie dorobku, stanowi wraz z słownikiem biograficznym i publicystyką piłsudczykowską, zawartą w dwóch tomach: Wierni Polsce... nierozzerwalną całość. Autor przedstawił w nich działalność obozu piłsudczykowskiego w okresie II wojny światowej i w pierwszych latach rządów komunistycznych / 1939-1947/.

Na s. 17 zostały bardzo dobrze sformułowane pytania badawcze. Obejmują one zdefiniowanie przyczyn zawiązania konspiracji wywodzącej się z przedwojennego obozu rządowego, jego wewnętrznej dekompozycji, stanowiska do rządu emigracyjnego i struktur państwa podziemnego, zasięgu organizacyjnego i udziału w walce z okupantami, odniesienie do zmieniającej się sytuacji na frontach i polityce międzynarodowej, sporów rozgrywających się wewnątrz konspiracji piłsudczykowskiej. Każdy z tych problemów

został omówiony solidnie pod względem faktograficznym i interpretacyjnym.

Autor trafnie określił temat monografii. Ukazał wiele istotnych problemów dotyczących dziejów konspiracji i początków Polski Ludowej, które dotychczas były mało lub w ogóle nieznane. Przedstawił proces przekształcania przedwojennego obozu rządowego w jedną z grup politycznych działającej na scenie konspiracji wojennej i powojennej. Na /s. 16/ Autor przedstawia tezę, do której w dalszej części powraca, iż w latach 1941-1942, a przede wszystkim do powstania warszawskiego „piłsudczycy byli istotnym elementem polskiego życia politycznego„????

Nie kwestionuję dorobku i zasług i poświęcenia uczestników tego nurtu, które Autor z dużym pietyzmem obszernie odtworzył na stronach omawianego opracowania. Jego badania ujawniły nieznane wcześniej fakty z działalności piłsudczyków na terenie okupacji niemieckiej i ZSRR. Chciałbym jednak zauważyć, że ten, według mnie, "fundamentalistyczny" nurt obozu piłsudczykowskiego, odgrywał drugorzędną rolę w omawianym okresie. Podstawowy trzon przedwojennego obozu politycznego przechodził, w związku z klęską wrześniową i odpowiedzialnością za nią, głęboką ewolucję. Jego zasadnicze zastępy rozproszyły się mniej lub bardziej ujawniając swoje oblicze w strukturach rządu na emigracji, w szeregach odtwarzanego wojska na emigracji, wokół Prezydenta RP, w oddziałach podziemnej konspiracji cywilnej i wojskowej na obszarach okupowanych. Oni wszyscy pozostawali piłsudczykami, mimo że występowali w działalności nie pod własnymi sztandarami. I tylko w takim rozumieniu, moim zdaniem, obóz piłsudczykowski odgrywał znaczącą rolę niż wynikałoby to z działalności stosunkowo nielicznych „niezłomnych“.

W tym kontekście polemizowałbym z Autorem, który twierdzi, że /s. 243/ "konspirację piłsudczykowską cechowała całkowita lojalność wobec dowództwa wojskowego w kraju". Lojalność miała wymiar taktyczny, była potrzebna aby przetrwać, w wielu przejawach była maską, a to powodowało, że nie mogła być „całkowita” ????

Autor z dużym wyczuciem i starannością stara się oceniać bohaterów swojego opracowania. Nie uniknął spotykanego autorskiego zafascynowania ich działalnością. Odnosi się to do oceny przez piłsudczyków przeciwników politycznych. Obóz sanacyjny przejawiający cechy autorytarne, czego uwieńczeniem była konstytucja kwietniowa, nie był w żadnym stopniu uprawiony do /s. 236/ oceny ugrupowań rządowych tworzących rząd londyński jako „kierujących się interesem partyjnym i klasowym ponad państwowym”. Mimo wyważonego ostatecznego zdania w drugim akapicie na s.264 charakterystyka Stronnictwa Ludowego powinna być bardziej pogłębiona.

Powyższe uwagi mają wywołać dyskusję i nie pomniejszają wartości recenzowanej monografii. Żadna z dotychczas opublikowanych prac nie pokazała tak wszechstronnie dokonań konspiracji piłsudczykowskiej, rywalizującej na scenie polskiej, w powiązaniu z sytuacją międzynarodową. Analiza w ujęciu problemowo-chronologicznym jest odpowiednia dla przyjętej i konsekwentnie stosowanej konstrukcji. Opracowanie Marka Gałęzowskiego ma kluczowe znaczenie dla badań nad okresem okupacji hitlerowskiej i początku okresu komunistycznego. Nowatorskie jest przedstawienie zagadnień związanych z problemami zajęcia ziem polskich przez ZSRR i zagrożenia komunistycznego. Została wypełniona luka dotycząca powojennego podziemia niepodległościowego w kraju. Chciałbym podkreślić, że obok walorów naukowych, omawiana monografia

wydobywa dokonania i poświęcenie wielu Polaków, których losy były całkowicie zapomniane.

Prezentowana monografia habilitacyjna została opracowana na imponującej, szerokiej i bardzo skrupulatnie wykorzystanej bazie archiwalnej. Zostały poddane analizie dokumenty, prasa, opracowania dotyczące badanej tematyki. Autor dotarł do wszystkich zespołów archiwalnych, prasy, wspomnień i relacji. Jego publikacja została poprzedzona, jak wspomniałem wyżej, wydawnictwami źródłowymi. Równie bogaty jest zestaw literatury publikowanej. Do tej ostatniej grupy dodałbym: Stanisław Kot - uczonek i polityk. Wydawnictwo UJ . Kraków 2001; Opozycja antykomunistyczna w Polsce 1944-1956. Wybór dokumentów. Warszawa 1990.

Podsumowując, chciałbym z przekonaniem stwierdzić, że monografia habilitacyjna jest pozycją o dużej wartości. Powstała interesująca, rzetelnie udokumentowana monografia, wolna od taniego dydaktyzmu i jednostronnych ocen. Publikację: Przeciw dwóm zaborcom... uznać za poważne osiągnięcie Autora, cenny wkład do dorobku najnowszej historii Polski.

Poddana ocenie monografia habilitacyjna oraz dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny dr Marka Gałęzowskiego spełnia kryteria ustawowe. Zatem stwierdzam, że dr Marek Gałęzowski jest wartościowym pracownikiem naukowym, spełniającym wymagania stawiane do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie: nauki o polityce.

Prof. dr hab. Aleksander Łuczak



Legionowo, 18 III 2014 r.